

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол Вченої ради НУВГП

від 27.03.2026 р. № 3

Голова Вченої ради НУВГП

Віктор МОШИНСЬКИЙ

ПРОГРАМА

вдосконалення безбар'єрності освітніх послуг в Національному
університеті водного господарства та природокористування

Ухвалено науково-методичною
радою НУВГП
протокол від 18.03.2026 № 3

 Валерій СОРОКА

Введено в дію
Наказом ректора НУВГП
від «30» *березня* 2026 р. № 203

Рівне 2026

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Актуальність програми. Забезпечення безбар'єрності освітніх послуг є складовою державної політики у сфері інклюзивної освіти та реалізації прав людини. Аналіз поточного стану безбар'єрності в НУВГП засвідчив наявність суттєвої нерівномірності між навчально-науковими інститутами, що потребує системного, поетапного та комплексного підходу до усунення фізичних, інформаційних, цифрових та соціально-психологічних бар'єрів.

1.1. Мета програми: створення в Національному університеті водного господарства та природокористування (НУВГП) безбар'єрного освітнього середовища на засадах універсального дизайну, що забезпечує рівний доступ до освітніх послуг для всіх учасників освітнього процесу незалежно від фізичних, сенсорних, когнітивних чи психосоціальних особливостей та реалізація Стратегії розвитку НУВГП на 2026–2030 рр.

Мета є комплексною та передбачає врахування індивідуальних потреб кожного здобувача вищої освіти, працівника незалежно від наявності у них фізичних, сенсорних, когнітивних чи психосоціальних особливостей.

Відповідно до програми, реалізація загальної мети передбачає досягнення низки цілей за конкретними напрямками:

- фізична доступність: приведення матеріально-технічної бази університету до державних будівельних норм (ДБН) для забезпечення безпечних і зручних умов пересування;
- інформаційна безбар'єрність: забезпечення доступності освітньої та інституційної інформації для осіб із різними сенсорними можливостями;
- освітня гнучкість: створення умов для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій шляхом адаптації методів навчання та форм контролю;
- соціально-психологічний комфорт: формування безпечного та недискримінаційного середовища, що сприяє повній соціальній інтеграції кожного учасника освітнього процесу;
- зміцнення іміджу НУВГП як сучасного, інклюзивного та соціально відповідального закладу вищої освіти.

1.2. Основними завданнями Програми вдосконалення безбар'єрності освітніх послуг НУВГП є:

- усунення архітектурних та інфраструктурних бар'єрів;
- забезпечення доступності інформації та цифрових ресурсів;
- адаптація освітнього процесу до різних освітніх потреб;
- формування системи психолого-педагогічного та організаційного супроводу;
- підвищення інклюзивної компетентності персоналу університету;
- проведення регулярного внутрішнього аудиту доступності об'єктів університету з використанням уніфікованого Анкетування (Додаток 1).

1.3. Принципи

Згідно з нормативними документами, зокрема Постановою Кабінету Міністрів України № 1673 від 17 грудня 2025 року, розумне пристосування ґрунтується на низці основних принципів, що забезпечують дотримання прав осіб з інвалідністю.

Основними принципами реалізації заходів розумного пристосування є:

- індивідуальність: заходи повинні відповідати індивідуальним потребам особи з урахуванням наявних у неї обмежень повсякденного функціонування;
- рівність і доступність: створення умов, за яких особа з інвалідністю може реалізовувати свої права нарівні з іншими членами суспільства;
- інклюзивність: спрямованість заходів на активне сприяння інтеграції особи в різні сфери життя, зокрема освітню;
- простота використання: забезпечення умов, за яких функціональні пристосування є інтуїтивно зрозумілими та доступними для використання;
- ефективність: створення або суттєве покращення умов для реальної участі особи в суспільному житті;
- безпечність: обов'язковий захист життя і здоров'я особи шляхом виключення заходів, що можуть створити потенційні загрози;
- еквівалентність: заходи мають здійснюватися у спосіб, що є ідентичним або максимально наближеним до того, який доступний іншим особам.

Загальний підхід до розумного пристосування та універсального дизайну ґрунтується на спільних принципах гідності, адаптивності та доступності середовища. Впровадження цих принципів здійснюватиметься в межах, що забезпечують реалізацію прав особи та водночас не створюють непропорційного або необґрунтованого навантаження для установи, яка їх реалізує.

1.4. Нормативна база Програми вдосконалення безбар'єрності освітніх послуг у НУВГП

Програма вдосконалення безбар'єрності освітніх послуг у НУВГП ґрунтується на положеннях міжнародних та національних нормативно-правових актів, зокрема:

Міжнародні документи та конвенції:

1. Загальна декларація прав людини (1948 р.)
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Конвенція ООН про права дитини (1989 р.)
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
3. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю в Україні
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
4. Саламанська декларація (1994 р.)
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

Закони України:

5. Конституція України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
7. Закон України «Про вищу освіту»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
8. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
9. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
10. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>

Акти Кабінету Міністрів та Президента України:

11. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квіт. 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p>
12. Постанова КМУ № 635 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у ЗВО» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-p#Text>.
13. Постанова КМУ від 17 грудня 2025 р. № 1673 (Принципи розумного пристосування та універсального дизайну) <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennia-pryntsypiv-kryteriiv-i-mezh-rozumnoho-prystosuvannia-ta-s1673171225>
15. Про затвердження плану заходів на 2025–2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 р. № 374-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-2025-p>
- Державні будівельні норми (ДБН) та стандарти:**
16. ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0040858-18#Text>

2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ЗАХОДИ ПРОГРАМИ

2.1. Нормативна та концептуальна основа

Реалізація Програми вдосконалення безбар'єрності освітніх послуг у НУВГП здійснюється відповідно до чинного законодавства України, державних будівельних норм та міжнародних стандартів у сфері доступності, зокрема: ДБН В.2.2-40:2018; ДБН В.2.2-3:2018; стандартів цифрової доступності WCAG 2.1; принципів універсального дизайну та розумного пристосування.

Програма ґрунтується на таких ключових поняттях:

- Універсальний дизайн – підхід до проектування будівель, середовищ, послуг та освітніх матеріалів, що забезпечує їх максимальну доступність для всіх категорій користувачів без необхідності спеціальної адаптації.

- Розумне пристосування – індивідуальні заходи, спрямовані на усунення конкретних бар'єрів для особи з МГН у випадках, коли універсальний дизайн не забезпечує повної доступності.

- Маломобільні групи населення (МГН) – особи, які відчувають труднощі при самостійному пересуванні, отриманні інформації чи послуг (особи з інвалідністю, люди похилого віку, особи з тимчасовими порушеннями здоров'я, вагітні жінки, батьки з дитячими візочками тощо).

- Універсальний дизайн в освіті – стратегія організації освітнього процесу, що передбачає множинність способів представлення навчального матеріалу, множинність способів демонстрації результатів навчання та різні форми залучення здобувачів освіти.

- Асистивні технології – спеціалізовані програмні та технічні засоби, що забезпечують доступність навчання для осіб з порушеннями функціонування.

- Цифрова доступність – властивість вебресурсів і цифрових матеріалів бути зрозумілими, зручними та сумісними з допоміжними технологіями.

2.2. Фізична та архітектурна безбар'єрність

Мета напряму – поетапне приведення об'єктів НУВГП у відповідність до нормативних вимог та створення безпечного, доступного і комфортного середовища для всіх категорій користувачів.

2.2.1. Вхідні групи та територія

- Провести комплексний аудит доступності всіх навчальних корпусів, гуртожитків, адміністративних будівель та укріттів.

- Забезпечити облаштування пандусів з ухилом не більше 8 %, шириною не менше 1,2 м, із двосторонніми поручнями та протиковзким покриттям.

- Забезпечити безперервність маршрутів руху територією університету без порогів, різких перепадів висоти та інших перешкод.

- Замінити ручні шлагбауми на автоматизовані.

- Забезпечити достатнє освітлення шляхів руху та входів до будівель.

- Передбачити контрастне маркування скляних поверхонь та дверей.

2.2.2. Паркувальна інфраструктура

- Облаштувати місця для паркування транспортних засобів осіб з інвалідністю у кількості не менше 10 % від загальної кількості паркомісць.

- Забезпечити ширину одного місця не менше 3,5 м.

- Розташувати спеціалізовані місця на відстані не більше 50 м від входу до будівлі.

- Забезпечити відповідну горизонтальну та вертикальну розмітку.

2.2.3. Внутрішній простір будівель

- Забезпечити мінімальну нормативну ширину коридорів і дверних прорізів.

- Облаштувати сходові марші поручнями на висоті 70–90 см.

- Забезпечити контрастне маркування першої та останньої сходинки кожного маршруту.

- Передбачити встановлення підйомних платформ або ліфтів у будівлях, де відсутній безбар'єрний доступ до верхніх поверхів.
- Забезпечити безперешкодний доступ до укриттів для МГН.

2.2.4. Санітарно-гігієнічні приміщення

- Облаштувати щонайменше одну універсальну санітарну кабінку в кожному навчально-науковому інституті.
- Забезпечити: ширину дверей не менше 90 см; простір для маневрування інвалідного візка (не менше 1,5 × 1,5 м); відкидні поручні; кнопку виклику допомоги; понижену висоту умивальника та дзеркала.

2.3. Інформаційна та цифрова безбар'єрність

Мета напряму: забезпечення рівного доступу до інформації для осіб із різними сенсорними та когнітивними особливостями.

2.3.1. Навігація та орієнтування

- Встановити тактильні інформаційні таблички зі шрифтом Брайля біля аудиторій, санітарних приміщень, ліфтів та службових кабінетів.
- Забезпечити контрастне маркування сходових маршів.
- Розробити зрозумілі схеми евакуації з урахуванням потреб МГН.
- Встановити інформаційні стенди з доступним шрифтом і достатнім контрастом.

2.3.2. Цифрова доступність

- Провести аудит офіційного вебсайту університету щодо відповідності стандартам WCAG 2.1.
- Забезпечити альтернативний текст для зображень, субтитрування відеоматеріалів, сумісність із програмами екранного читання.
- Запровадити регламент перевірки цифрових освітніх матеріалів на доступність перед їх публікацією.
- Забезпечити можливість отримання навчальних матеріалів у альтернативних форматах (аудіо, текстовий формат, електронні документи).

2.4. Безбар'єрність освітнього процесу

Мета напряму: створення безпечного інклюзивного освітнього середовища, де кожен учасник (незалежно від фізичних особливостей чи стану здоров'я) має рівні можливості для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

2.4.1. Технічне та методичне забезпечення

- Технічне та методичне забезпечення освітнього процесу здійснювати відповідно до особливостей та потреб осіб з особливими освітніми потребами (ООП).
- Забезпечити інклюзивність і доступність дистанційної форми здобуття освіти для здобувачів освіти з ООП.
- Запровадити індивідуальні освітні траєкторії, а також адаптувати освітній процес із використанням диференційованих завдань.
- Втілювати інклюзивні методики викладання.

- Впроваджувати використання мультисенсорних методів, а також групових та кооперативних методів роботи.

2.4.2. Гнучкість форм навчання та оцінювання

- Передбачити альтернативні форми контролю та атестації (усні/письмові, проєктні, дистанційні).

- Забезпечити гнучкі графіки навчання та складання сесій.

- За потреби забезпечити розробку індивідуального навчального плану здобувача освіти з ООП.

- Забезпечити безперервну освіту здобувачів з ООП шляхом поєднання формальної та неформальної/інформальної освіти.

- Забезпечити розвиток інфраструктури для дистанційної форми здобуття освіти з урахуванням потреб здобувачів з ОПП.

- Розробляти навчально-методичне забезпечення, що враховує інтерактивність, інклюзивність і доступність цифрового контенту для дистанційної форми здобуття освіти.

2.4.3. Кадрове забезпечення

- Запровадити системне підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників з інклюзивної освіти.

- Забезпечити професійний розвиток та підтримку викладачів, які надають освітні послуги за дистанційною формою здобуття освіти для здобувачів з ООП.

2.4.4. Психологічна та комунікативна безбар'єрність:

- Створення безпечного прийняттого інклюзивного простору, вільного від стереотипів, дискримінації та психологічного тиску.

- Захист учасників освітнього процесу від різних форм булінгу, мобінгу, психологічного насилля та емоційного тиску.

- Забезпечення ненасильницької комунікації між усіма учасниками освітнього процесу.

- Проведення інформаційно-просвітницької діяльності з формування толерантного ставлення до здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

- Підвищення інклюзивної компетентності персоналу університету шляхом навчання принципам етичної комунікації, використанню безбар'єрної мови.

2.5. Психолого-педагогічний та соціальний супровід

Мета напряму: забезпечення сталого розвитку інклюзивного освітнього середовища університету.

- Створення та функціонування групи психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

- Забезпечення за потреби психолого-педагогічного та соціального супроводу учасників освітнього процесу.

- Створення умов для психоемоційного відновлення учасників освітнього процесу шляхом поетапного облаштування просторів психологічного розвантаження в навчальних корпусах університету.

- Організація заходів, спрямованих на підтримку психічного здоров'я учасників освітнього процесу з урахуванням умов воєнного стану.
- Проведення інформаційно-просвітницьких заходів щодо культури психолого-педагогічної і соціальної безбар'єрності учасників освітнього процесу.

2.6. Моніторинг та оцінка ефективності

Для забезпечення системного усунення бар'єрів, запровадити механізм регулярного моніторингу реалізації Програми:

- Проводити щорічний аудит доступності будівель, освітніх сервісів та цифрових ресурсів.
- Формувати звіт за результатами аудиту із визначенням пріоритетних заходів (Додаток 2).
- Проводити анкетування щодо рівня доступності середовища (Додаток 1).
- Розробляти поетапний план модернізації з визначенням відповідальних підрозділів та строків виконання.
- Забезпечити публічність інформації щодо виконання Програми.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

- Забезпечення рівного доступу до освітніх послуг у всіх підрозділах НУВГП.
- Мінімізація розбіжностей між структурними підрозділами за показниками доступності та безбар'єрності освітніх послуг.
- Підвищення якості освітнього процесу та соціальної інтеграції.
- Формування іміджу НУВГП як сучасного, інклюзивного та соціально відповідального Університету.
- Контроль за реалізацією заходів здійснюється шляхом щорічного звітування згідно з встановленим шаблоном Звіту за результатами аудиту (Додаток 2).

Розробники Програми

Наталія НЕСТЕРЧУК, голова робочої групи, доктор наук з фізичного виховання і спорту, завідувач кафедри терапії та реабілітації;

Валерій СОРОКА, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи;

Тетяна ГАММА, кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання;

Дмитро КОЧКАРЬОВ, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри міського будівництва та господарства;

Валентина СОКАЛЬ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін;

Олег САВЛЮК, доктор філософії (PhD), завідувач кафедри медико-біологічних дисциплін;

Алла КОЧУБЕЙ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін;

Олександр ЯРМОШЕВИЧ, координатор з якості кафедри терапії та реабілітації;

Олександр РОМАНЮК, координатор клінічного навчання, старший викладач кафедри терапії та реабілітації.

АНКЕТА-ОПИТУВАЛЬНИК ДЛЯ АУДИТУ СТАНУ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ

- **Об'єкт аудиту:** (назва корпусу/гуртожитку)
- **Дата проведення:**
- **Аудиторська група:**

Блок 1. Зовнішній простір та вхідна група

(Цей блок оцінює шлях від межі ділянки до порогу будівлі)

Параметр оцінки	Вимога (критерій)	Оцінка (Так/Ні/Частково)	Коментар
Паркувальні місця	Ширина місця $\geq 3,5$ м; відстань до входу ≤ 50 м		
Кількість місць	Не менше 10 % від загальної кількості місць на стоянці.		
Пандус (нахил)	Кут нахилу не більше 8 %.		
Пандус (параметри)	Ширина не менше 1,2 м; наявність двосторонніх поручнів.		
Вхідні двері	Відсутність порогів та перепадів висоти.		
Шлагбауми	Заміна ручних на автоматичні		

Блок 2. Внутрішня архітектурна доступність

(Перевірка можливості вільно пересуватися між поверхами та приміщеннями)

Параметр оцінки	Вимога (критерій)	Оцінка (Так/Ні/Частково)	Коментар
Сходові марші	Поручні на двох рівнях: 70 см та 90 см.		
Вертикальний рух	Наявність ліфтів або підйомних платформ.		
Ширина проходів	Безперервні маршрути без перешкод та звужень.		
Доступ до укриттів	Забезпечено безперешкодний доступ для маломобільних груп населення.		
Санітарні вузли	Наявність хоча б однієї універсальної kabіни на інститут.		
Обладнання туалетів	Ширина дверей ≥ 90 см; наявність відкидних поручнів та кнопки виклику.		

До Програми вдосконалення щодо безбар'єрності освітніх послуг в НУВГП

Блок 3. Інформаційна та цифрова навігація

(Наскільки легко орієнтуватися людині з порушеннями зору чи слуху)

Параметр оцінки	Вимога (критерій)	Оцінка (Так/Ні/Частково)	Коментар
Тактильні елементи	Таблички зі шрифтом Брайля біля аудиторій та ліфтів.		
Візуальні маркери	Контрастне маркування першої та останньої сходинок.		
Зовнішня навігація	Наявність інформаційних банерів і вказівників.		
Цифрові ресурси	Відповідність вебсайту стандартам WCAG.		
Мультимедіа	Наявність субтитрів або перекладу жестовою мовою у відеоматеріалах.		

Блок 4. Організація освітнього процесу та середовища

(Оцінка адаптивності навчання та соціального комфорту)

Параметр оцінки	Вимога (критерій)	Оцінка (Так/Ні/Частково)	Коментар
Технічне оснащення	Наявність інтерактивних дошок.		
Асистивні технології	Використання FM-систем або адаптивного ПЗ.		
Матеріали	Можливість надання текстів у збільшеному шрифті або аудіоформаті.		
Гнучкість	Наявність альтернативних форм контролю (усні/письмові/дистанційні).		
Психологічна зона	Оформлені рекреаційні зони в інститутах.		

Звіт за результатами аудиту

ЗВІТ

за результатами аудиту стану безбар'єрності об'єкта НУВГП

Об'єкт обстеження:

(Наприклад: Навчальний корпус №, Гуртожиток №)

Дата проведення: «___» _____ 202_ р.

Склад комісії: (ПІБ та посади осіб, що проводили аудит)

1. Загальна оцінка відповідності нормативній базі

Об'єкт перевірено на відповідність положенням Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, ДБН В.2.2-40:2018 та Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору.

2. Результати за напрямками аудиту

2.1. Фізична та архітектурна доступність

- **Вхідна група:** оцінка стану пандусів (норма нахилу до 8 %, ширина $\geq 1,2$ м) та наявності автоматичних шлагбаумів.

- **Паркувальна інфраструктура:** наявність спеціальних місць для осіб з інвалідністю (має бути не менше 10 % від загальної кількості).

- **Внутрішній простір:** стан сходових маршів (наявність поручнів на рівнях 70 см і 90 см), доступність ліфтів та підйомних платформ.

- **Санітарні приміщення:** наявність універсальної kabіни з шириною дверей не менше 90 см та кнопкою виклику допомоги.

2.2. Інформаційна та цифрова безбар'єрність

- **Навігація:** наявність тактильних табличок зі шрифтом Брайля біля аудиторій та контрастного маркування сходинок.

- **Зовнішні показники:** розміщення інформаційних банерів та вказівників.

- **Цифрове середовище:** рівень адаптації вебсторінок підрозділу до стандартів WCAG та наявність альтернативних форматів контенту (аудіо, субтитри).

2.3. Доступність освітнього процесу

- **Технічне забезпечення:** наявність інтерактивних дошок та асистивних технологій (FM-системи).

- **Методична адаптація:** можливість надання матеріалів у збільшеному шрифті або аудіоформаті.

- **Гнучкість навчання:** забезпечення індивідуальних графіків та альтернативних форм оцінювання (дистанційні, проєктні).

2.4. Соціально-психологічний комфорт

- **Рекреаційні зони:** оцінка облаштування зон відпочинку в межах ННІ.

- **Супровід:** організація психолого-педагогічного супроводу та програм відновлення з урахуванням умов воєнного часу.

3. Виявлені бар'єри та невідповідності

(Детальний перелік виявлених проблем із посиланням на конкретні локації)

4. Рекомендації та заходи з усунення (Розумне пристосування)

Для забезпечення рівного доступу та на засадах універсального дизайну пропонується:

1. ...

2. ...

5. Висновок щодо рівня інклюзивності

Об'єкт оцінюється як: **Доступний / Частково доступний / Недоступний.**

Підписи членів комісії:

_____ / (ПІБ)

_____ / (ПІБ)